

Міністерство освіти і науки України
ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет ветеринарної медицини
Кафедра фармакології та паразитології

**ПАЗАРИТОЛОГІЯ ТА ІНВАЗІЙНІ ХВОРОБИ ПРОДУКТИВНИХ
ТВАРИН**

**Методичні вказівки
до виконання курсової роботи**

**Для здобувачів V курсів другого (магістерського) рівня вищої освіти на
основі ПЗСО та на основі першої вищої освіти
за спеціальністю 212 Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза**

Харків

2024

Міністерство освіти і науки України
ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет ветеринарної медицини
Кафедра фармакології та паразитології

ПАРАЗИТОЛОГІЯ ТА ІНВАЗІЙНІ ХВОРОБИ ПРОДУКТИВНИХ ТВАРИН

Методичні вказівки
до виконання курсової роботи

для здобувачів V курсів другого (магістерського) рівня вищої освіти на основі
ПЗСО та на основі першої вищої освіти
за спеціальністю 212 Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза

Затверджено
рішенням науково-методичної комісії
факультету ветеринарної медицини
ДБТУ
протокол № 3
від 27 лютого 2024 р.

Харків
2024

УДК 636.09:616.99(072)

Н 62

Схвалено

на засіданні кафедри фармакології та паразитології ДБТУ
(протокол № 11 від 10 січня 2024 р).

Рецензенти:

М. О. Дегтярьов – канд. вет. наук, доц. кафедри санітарії, гігієни та судової ветеринарної медицини Державного біотехнологічного університету;

Р. В. Северин – канд. вет. наук, доц., завідувач кафедри епізоотології та мікробіології Державного біотехнологічного університету.

Паразитологія та інвазійні хвороби продуктивних тварин: методичні вказівки до виконання курсової роботи для здобувачів V курсів другого (магістерського) рівня вищої освіти на основі ПЗСО та на основі першої вищої освіти за спеціальністю 212 «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза» / Держ. біотехнол. ун-т; уклад.: О.В. Нікіфорова, О.В. Мазанний. Харків: [б.в.], 2024. 15 с.

Методичні вказівки підготовлено згідно з навчальною програмою дисципліни «Паразитологія та інвазійні хвороби продуктивних тварин». Тематикою курсової роботи охоплено основні теми курсу. Наведено структуру написання курсової роботи, вимоги до оформлення, список рекомендованої літератури.

Видання призначене для здобувачів V курсів другого (магістерського) рівня вищої освіти на основі ПЗСО та на основі першої вищої освіти за спеціальністю 212 «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза».

Відповідальний за випуск О.В. Нікіфорова, к.вет.н., доц.

© Нікіфорова О.В., Мазанний О.В., 2024

© ДБТУ, 2024

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО КЛІНІЧНУ ПІДГОТОВКУ З ПАРАЗИТОЛОГІЇ ТА ІНВАЗІЙНИХ ХВОРОБ ПРОДУКТИВНИХ ТВАРИН

Однією з основних вимог сьогодення при підготовці лікарів ветеринарної медицини є високий рівень їх підготовки.

Підготовка лікаря ветеринарної медицини складається з освоєння теоретичних основ відповідної клінічної дисципліни, оволодіння практичними навичками і вміннями з питань діагностики, диференціальної діагностики та профілактики захворювань тварин, вміння проведення, у разі потреби, санітарно-гігієнічних заходів, санітарної оцінки щодо безпечності продукції тваринництва.

Завершальним етапом у клінічній підготовці з паразитології та інвазійних хвороб продуктивних тварин є проведення, оформлення і захист курсової роботи.

Робота над курсовою роботою складається із збору матеріалу, його обробки, оформленню і захисту.

Мета роботи привчити здобувача до самостійного мислення і вмілого практичного застосування теоретичних знань при вирішенні різних виробничих питань, в майбутньому полегшує і скорочує молодому починаючому фахівцю адаптаційний період в практичних умовах, тобто в умовах праці за фахом.

У відповідності з навчальним планом при вивченні дисципліни «Паразитологія та інвазійні хвороби продуктивних тварин» здобувачі V курсів другого (магістерського) рівня вищої освіти на основі ПЗСО та на основі першої вищої освіти за спеціальністю 212 «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза» виконують курсову роботу. Названі види клінічних робіт переслідують одну, вище викладену мету, але вони мають і ряд своїх особливостей, на яких і буде акцентуватися увага нижче. Курсова робота виконується під керівництвом викладача кафедри в період вивчення дисципліни.

КУРСОВА РОБОТА

Курсова робота з дисципліни «Паразитологія та інвазійні хвороби продуктивних тварин» виконується студентами самостійно в умовах клініки інвазійних хвороб і конкретного підприємства (навчально-дослідне чи інше сільськогосподарське підприємство, лабораторія ВСЄ ринків, відділи Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів), з якими кафедра паразитології підтримує тісний зв'язок.

Тема курсової роботи визначається з викладачем, закріпленням за певною академічною групою (підгрупою). При визначенні теми враховується і думка студента. Перелік рекомендованих кафедрою тематик курсових робіт додається (Див. Додаток Б).

У відповідності з існуючими вимогами курсова робота вважається закінченим виробничо-експериментальним дослідженням, виконаним на групі інвазованих тварин (6–8) і оформляється за нижче прийнятою схемою.

Схема викладення курсової роботи.

Титульний лист (Див. Додаток А).

1. ВСТУП (1–2 с.).

2. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ (8–10 с.).

Коротка інформація про збудника захворювання.

Епізоотологічні дані.

Клінічні ознаки.

Діагностика

Заходи боротьби і профілактики.

3. ВЛАСНІ ДОСЛІДЖЕННЯ (10–12 с.).

Коротка характеристика підприємства.

Епізоотична ситуація в господарстві (підприємстві).

Основні клінічні прояви захворювання.

Діагностика і диференціальна діагностика даної інвазії.

Шляхи профілактики захворювання, санітарно-гігієнічні заходи і експертизи.

4. ЗАКЛЮЧЕННЯ (висновки та пропозиції 2–3 с.).

5. ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.

6. ДОДАТКИ.

Об'єм роботи у рукописному варіанті – 25–30 с., машинопис – до 20 с.

Виконавців конкретної теми курсової роботи може бути один або два.

Документально-доказовою частиною роботи є збір, ідентифікація та консервування виявлених збудників інвазії, макро- та мікрофотографії.

Особливості консервування у скороченому вигляді викладено у додатку Г.

Пояснення до схеми.

1. Вступ. У вступній частині курсової роботи висвітлюються завдання ветеринарної медицини взагалі та ветеринарної паразитології зокрема, а також виконавець обґрунтовує вибір теми та її актуальність.

2. Огляд літератури. На початку розділу потрібно дати повно об'ємне визначення даної хвороби, її розповсюдження в Україні, світі, а також місце збудника чи збудників в сучасній системі тваринного світу, тобто в межах сучасної морфо-біологічної систематики.

Всі підрозділи огляду формуються на основі ознайомлення і узагальнення матеріалів, викладених в основній і допоміжній спеціальній літературі з даного питання. Виконавець курсової роботи аналізує дані спеціальної літератури обов'язково з порівняльно-критичним підходом, притримуючись вище викладеної схеми, звертаючи увагу також на ступінь і глибину вивченості того чи іншого питання. Виконавець повинен повніше висвітлювати ті питання, до яких матиме безпосереднє відношення при викладенні власних спостережень, аналізів та досліджень. Посилання на літературні джерела в тексті огляду обов'язкові і робити їх слід цифрами у квадратних дужках: цифра буде вказувати на порядковий номер джерела у переліку використаної літератури.

3. Власні дослідження. Цей розділ є основною складовою частиною курсової роботи і за об'ємом відповідає більшій її половині.

У підрозділі 3.1. дається загальна характеристика підприємства чи іншого місця, де виконувалася робота. Напрями господарської діяльності, наявність і структуру поголів'я різних видів худоби та ін., приділяючи основну увагу тому виду тварин, який має безпосереднє відношення до теми курсової роботи.

У підрозділі 3.2. аналізується епізоотологічна ситуація (епізоотичний стан) підприємства. Для цього бажано отримати і проаналізувати матеріали ветеринарної звітності за декілька минулих років (оптимально за три роки), результати лабораторних експертиз; вони зіставляються з матеріалами власного паразитологічного обстеження неблагополучного поголів'я з врахуванням віку тварин та пори року; з матеріалами обстеження об'єктів зовнішнього середовища на контамінованість інвазійними зародками зоопаразитів. Проби для такого обстеження відбирають у склянки (зскрібки з підлоги, стін, годівниць, перетинок), а також з кормових проходів та з вигульних майданчиків. Матеріали досліджень розміщують у тексті роботи у вигляді таблиць, діаграм, графіків. Ці дослідження дають змогу встановити джерела і резервуари інвазії, шляхи її поширення. Має значення визначення основних факторів, що сприяють розповсюдженню захворювання.

У підрозділі 3.3. наводяться і аналізуються дані загального обстеження тварин, продуктів їх забою, тощо з урахуванням інтенсивності їх інвазування виявленими зоопаразитами. Подаються матеріали головним чином у описовому вигляді, іноді у вигляді таблиць.

У підрозділі 3.4. викладаються матеріали комплексної діагностики захворювання в умовах даного підприємства із застосуванням методів спеціальної (лабораторної) діагностики при житті і, по можливості, посмертно – за результатами розтину. В процесі діагностики виключаються захворювання, які мають подібний перебіг – диференційна діагностика.

У підрозділі 3.5. наводяться результати санітарної оцінки продуктів тваринного походження і способи їх знезараження згідно інструкцій санітарної оцінки продукції (режими обробки й подальше використання). Способи знезараження і вплив їх на якість і безпечність продукції.

Базуючись на матеріалах досліджу, планують профілактичні заходи з метою повного оздоровлення тварин підприємства від даної інвазії. При цьому використовуються кращі з відомих і економічно безпечних заходів із визначенням їх ефективності.

Заключною частиною розділу повинна бути розробка і представлення комплексного плану профілактичних санітарно-гігієнічних оздоровчих заходів в господарстві на перспективу. Останній розробляється з урахуванням отриманих даних з вивчення епізоотологічної ситуації, перебігу хвороби, ефективності проведених заходів, даних спеціальної літератури, керуючись при цьому ветеринарним законодавством та інструкціями.

4. Висновки та пропозиції. Вони формуються за результатами проведених досліджень і повинні носити підсумковий характер. Їх кількість визначається об'ємом і значимістю виконаної роботи. Вони викладаються у формі коротких тез. Кожний висновок повинен вміщувати конкретні дані, отримані виконавцем в процесі досліджень.

Практичні пропозиції повинні вміщувати в собі рекомендації для впровадження в конкретне підприємство, витікати з фактичного матеріалу, накопиченого під час проведення експериментальних досліджень.

5. Перелік використаної літератури. (Див. Додаток В).

6. Додатки. В цьому розділі розміщуються різного характеру ілюстративно-документальні матеріали (фотоілюстрації, рисунки, тощо), які нумеруються, підписуються і мають посилання в тексті роботи, а також

матеріали, які не ввійшли у текстову частину курсової роботи. До числа таких документів можуть бути віднесені акти, протоколи розтину тварин, експертизи та ін.

В кінці роботи виконавець ставить дату і підпис!

Вимоги до оформлення курсової роботи

Текст роботи друкується українською мовою у форматі редактора Microsoft Word 6,0 і вище.

Формат аркуша – А-4.

Шрифт – Times New Roman.

Розмір шрифту – 14 пт.

Інтервал між рядками 1,5.

Вирівнювання по ширині.

Поля: ліворуч – 3 см, праворуч – 1,5 см, зверху і знизу – 2 см.

Абзацний відступ – 1,25 см.

Обов'язкова нумерація сторінок: внизу, від центра.

ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет ветеринарної медицини

Кафедра фармакології та паразитології

КУРСОВА РОБОТА

на тему: Передзабійне обстеження і ветеринарно-санітарна
оцінка продуктів забою за нематодозів дихальних шляхів
свиней

Виконав: студент (-ка) 5 групи, 4 курсу
ІВАНЕНКО МИКОЛА ПИЛИПОВИЧ

Перевірив: _____

(посада, П.І.Б. викладача)

2024

Додаток Б – Перелік рекомендованих кафедрою фармакології та паразитології тем курсових робіт з паразитології та інвазійних хвороб продуктивних тварин

Передзабійне обстеження і ветеринарно-санітарна оцінка продуктів забою за фасціольозу великої рогатої худоби.

Передзабійне обстеження і ветеринарно-санітарна оцінка продуктів забою за дикроцеліозу овець.

Передзабійне обстеження і ветеринарно-санітарна оцінка продуктів забою за парамфістомідозу великої рогатої худоби.

Передзабійне обстеження і ветеринарно-санітарна оцінка продуктів забою за кишкових нематодозів овець.

Передзабійне обстеження і ветеринарно-санітарна оцінка продуктів забою за кишкових нематодозів коней.

Передзабійне обстеження і ветеринарно-санітарна оцінка продуктів забою за аскарозу свиней.

Передзабійне обстеження і ветеринарно-санітарна оцінка продуктів забою за езофагостомозу свиней.

Передзабійне обстеження і ветеринарно-санітарна оцінка продуктів забою за нематодозів дихальних шляхів свиней.

Передзабійне обстеження і ветеринарно-санітарна оцінка продуктів забою за нематодозів дихальних шляхів овець.

Передзабійне обстеження і ветеринарно-санітарна оцінка продуктів забою за трихінельозу свиней.

Передзабійне обстеження і ветеринарно-санітарна оцінка продуктів забою за цистицеркозу (фінозу) великої рогатої худоби.

Передзабійне обстеження і ветеринарно-санітарна оцінка продуктів забою за цистицеркозу (фінозу) свиней.

Передзabійне обстеження і ветеринарно-санітарна оцінка продуктів забою за ехінококозу тварин.

Передзabійне обстеження і ветеринарно-санітарна оцінка продуктів забою за нематодозів риб.

Кафедра фармакології та паразитології ДБТУ

Додаток В – Перелік використаної літератури.

Виконавець роботи приводить в переліку основні вітчизняні та іноземні літературні джерела за останні 10 років, які цитувались і мають відношення до тексту роботи. Допускається викладання літературних джерел у списку літератури як в алфавітному порядку, так і у порядку посилань у тексті.

Монографії є книги – використовуються незалежно від року видання. Перелічуються джерела в алфавітному порядку – автор, назва статті, збірки, журналу, місце видання, рік, сторінки та ін.

Окремі приклади складання бібліографічного опису приводимо нижче.

1. Вербицький П. І., Достоевський П. П. Довідник лікаря ветеринарної медицини. К. : Урожай, 2003. 132 с.
2. Галат В. Ф., Євстаф'єва В. О. Вплив акарицидних препаратів на гематологічні і біохімічні показники свиней, хворих на саркоптоз. *Ветеринарна медицина України*. К., 2001. Вип. 5. С. 26-28.
3. Галат В. Ф. Євстаф'єва В. О., Клемазов В. Гістологічні зміни в шкірі свиней при саркоптозі. *Ветеринарна медицина*. 2004. № 12. С. 12-13.
4. Гігієна тварин : підручник / М. В. Демчук, М. В. Чорний, М. О. Захаренко, М.П. Високос. 2-ге видання. Х. : Еспада, 2006. 520 с.
5. Лабораторна діагностика паразитарних хвороб тварин (методичні рекомендації)/ Ю. О. Приходько, В. І. Бирка, О. В. Федорова Пономаренко В. Я. та ін., Х., 2017. 60 с.
6. Манжос О. Ф., Панікар І. І. Ветеринарна протозоологія : навчальний посібник. Полтава, 2006. 144 с.
7. Паразитологія та інвазійні хвороби тварин : практикум : навч. посібник / В. Ф. Галат, А. В. Березовський, М. П. Прус, Н. М. Сорока ; за ред. В. Ф. Галата К. : Вища освіта, 2004. 238 с.

Додаток Г – Збір і консервування паразитів отриманих при виконанні курсової роботи (бажано!).

1. Зібраних після ветеринарно-санітарної оцінки продуктів забою або туш тварин, дегельмінтизації, гельмінтів для тривалого зберігання з метою використання для навчального процесу чи виготовлення музейних препаратів консервують у спеціальних середовищах.

Трематод і цестод поміщають на добу у воду, де вони гинуть. Потім їх обережно пресують 30-40 хвилин в бактеріологічній чашці з 70 спиртом між двома предметними скельцями і перекладають у банку з 70 етиловим спиртом.

Нематод промивають у воді чи у фізіологічному розчині і переносять у посуд з рідиною Барбагалло (3 %-й розчин формальдегіду у фізіологічному розчині).

Ларвоцисти цестод також консервують у рідині Барбагалло. Весь гельмінтологічний матеріал етикетують. В кожний посуд з отриманими паразитами кладуть тимчасову етикетку, де вказують вид тварини, назву органу чи паразита, П.І.Б. студента, який їх зібрав.

Після консервування гельмінтів тимчасову етикетку замінюють постійною, на якій вказують вид тварини, її номер, чи номер розтину, орган в якому знайдено паразита, підраховують і записують їх кількість. На другому боці етикетки вказують місцевість, дату розтину чи дегельмінтизації, П.І.Б. студента. Якщо встановлено вид гельмінта, то пишуть його назву. Етикетку вирізають зі щільного паперу і підписи роблять тушшю чи м'яким простим олівцем. Законсервованій і етикетованій матеріал зберігають у щільно закупореному посуді, щоб не допустити його випаровування, висихання, і пошкодження (знищення). Органи з паразитами фіксують у 10 %-у розчині формальдегіду.

2. Збір личинкових стадій паразитичних членистоногих (оводів) проводять з урахуванням їх локалізації в тілі хазяїна. Збирають в пробірку. Мертвих личинок сортирують, консервують, готують навчальні препарати. Для зберігання використовують 70° спирт, 5 %-й водний розчин формальдегіду чи рідину Барбагалло. Об'єм рідини повинен в 15 разів перевищувати об'єм зібраних ектопаразитів. При помутнінні фіксуючого розчину його міняють. Етикетують за такою ж схемою (гельмінти).

Витяг із робочої програми навчальної дисципліни «Паразитологія та інвазійні хвороби продуктивних тварин»

11 Виконання курсового проєкту (роботи)

Виконання курсового проєкту (роботи) регламентується навчальним планом. Вимоги до змісту та оформлення встановлюються методичними вказівками кафедри, які, в свою чергу, орієнтуються на чинні нормативні документи.

Критерії оцінювання курсової роботи:

Схема нарахування балів за виконання курсової роботи

Показчик	Нарахування балів
За зміст	до 50*
За оформлення	до 10*
За результатами усного комісійного (не менше 3-ох НПП) захисту	до 40
Всього за курсову роботу	від 60 до 100

* – якщо студент не згоден із кількістю балів, що викладач виставив за зміст і оформлення курсової роботи, то під час комісійного захисту розглядається дане питання.

Шкала оцінювання усної відповіді під час комісійного захисту

5-бальна шкала	Інтуїтивний аналог оцінювання	Оцінка за національною шкалою - Визначення	Оцінка за шкалою ECTS
5	5	Відмінно – відмінна відповідь з незначною кількістю помилок	A
4	4	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	B
		Добре – в цілому правильна відповідь з певною кількістю грубих помилок	C
3	3	Задовільно – непогано, але зі великою кількістю недоліків	D
		Достатньо – відповідь задовольняє мінімальні критерії	E
2	2	Незадовільно з можливістю повторного складання	FX
1		Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням теми	F

Рекомендована література

Основна:

1. Паразитологія та інвазійні хвороби сільськогосподарських тварин: підручник / [В.К. Чернуха, Ю.Г. Артеменко, В.Ф. Галат та ін.]. Урожай, 1996. 448 с.
2. Паразитологія та інвазійні хвороби тварин: підручник / [В.Ф. Галат, А.В. Березовський, Н.М. Сорока, М.П. Прус]. К.: Урожай, 2009. 368 с.
3. Паразитологія та інвазійні хвороби тварин: підручник / [В.Ф. Галат, А.В. Березовський, М.П. Прус, Н.М. Сорока]. К.: Вища освіта, 2003. 464 с.
4. Паразитологія та інвазійні хвороби тварин: практикум (для самостійної роботи) / [Ю.О. Приходько, С.І. Пономар, О.В. Мазанний та ін.]. Біла Церква, 2011. 313 с.
5. Паразитологія та інвазійні хвороби тварин. практикум: навч. посібник / [В.Ф. Галат, А.В. Березовський, М.П. Прус, Н.М. Сорока]. К.: Вища освіта, 2004. 238 с.

Допоміжна:

6. Гельмінтози жуйних тварин України: навч. посіб. / [Ю.О. Приходько, В.І. Бирка, В.Я. Пономаренко, О.В. Мазанний, Ю.П. Балім]. Харків: РВВ ХДЗВА, 2011. 255 с.
7. Гельмінтологічні дослідження тварин і навколишнього середовища у ветеринарній медицині / [К. В. Секретарюк, О. А. Сварчевський, Р. І. Тафійчук]. Львів : Сполом, 2005. 110 с.
8. Глобальна паразитологія: підручник / [В.Ф. Галат, А.В. Березовський, Н.М. Сорока та ін.]. К.: ДІА, 2014. 568 с.
9. Основи акарології і ентомології, акарози та ентомози тварин: навч. посіб. / [Ю.О. Приходько, В.Я. Пономаренко, О.В. Нікіфорова]. Харків: РВВ ХДЗВА, 2011. 224 с.
10. Основи протозоології та протозоози тварин: навч. посіб. / [Ю.О. Приходько, В.Я. Пономаренко, О.В. Федорова]. Харків: РВВ ХДЗВА, 2011. 286 с.

Навчальне видання

ПАРАЗИТОЛОГІЯ ТА ІНВАЗІЙНІ ХВОРОБИ ПРОДУКТИВНИХ ТВАРИН

Методичні вказівки
до виконання курсової роботи

Укладачі:

Нікіфорова Ольга Василівна
Мазанний Олексій Володимирович

Формат 60x84/16. Гарнітура Times New Roman
Папір для цифрового друку. Друк ризографічний.

Ум. друк. арк. 0,6.

Наклад 150 пр.

Державний біотехнологічний університет
61002, м. Харків, вул. Алчевських, 44